

Documents per a la història del paper moneda de la Segarra (1937-1939)

JOSEP M. LLOBET I PORTELLA

INTRODUCCIÓ

Era a les acaballes del mes de maig de 1972 –en el moment en què escric, fa, exactament, vint anys– que el senyor Leandre Villaronga passava per Cervera, visitava el Museu de la ciutat, observava una vitrina on hi havia exposada una petita col·lecció de monedes i bitllets locals i deixava la seva targeta al secretari de la institució per tal que la donés a la persona que havia classificat aquell conjunt de signes monetaris. Abans de lliurar la targeta, hi escriví unes línies amb les quals, amablement, convidava a aquell desconegut conservador del Museu cerverí que col·laborés amb algun escrit en una publicació recentment apareguda: l'*Acta Numismàtica*. D'aquesta manera tan senzilla el senyor Villaronga em convertí en un estudiós de la moneda.¹

És de justícia, doncs, que en aquest volum d'homenatge al doctor Leandre Villaronga hi hagi un modest treball d'aquella persona que sense l'estímul d'un

1. Fruit d'aquell contacte «a distància» fou una cordial i duradora amistat i diversos articles sobre moneda, el primer dels quals aparegué a l'*Acta Numismàtica* de l'any 1973 amb el títol de «Les monedes i pallofes de Cervera».

mestre tan extraordinari possiblement mai hagués publicat res relacionat amb la numismàtica. Precisament perquè entre els signes monetaris exposats en l'ocasió esmentada hi havia alguns exemplars dels bitllets emesos per l'Ajuntament de Cervera l'any 1937 i les planxes que van servir per imprimir-los, hem volgut que aquest treball d'homenatge tractés de les emissions de paper moneda realitzades pels Consells Municipals de les poblacions de la comarca de la Segarra, de la qual Cervera és capital.²

En concret, l'objectiu ha estat oferir la transcripció de la documentació conservada, per la qual cosa hem portat a cap l'examen d'aquells llibres d'actes municipals que hem pogut localitzar, els quals corresponen a les poblacions o municipis següents: Cervera, Freixenet de Segarra, Guissona, Ivorra, la Manresana, les Oluges, Portell, Sant Guim de la Plana, Talavera i Tarroja de Segarra. En els llibres de Cervera, Freixenet de Segarra, Guissona, la Manresana i Tarroja de Segarra hi hem trobat els acords que transcrivim; en els volums de la resta de poblacions, malgrat que en algunes d'elles –Ivorra i les Oluges– es realitzaren emissions de paper moneda, no hi hem vist cap notícia referent al tema del nostre estudi.³

DOCUMENTS

Cervera

1

1937, maig, 26. Cervera

El Consell Municipal de Cervera acorda l'emissió de paper moneda de cinquanta cèntims i d'una pesseta, per un import total de vuitanta mil pessetes.

Ajuntament de Cervera, *Llibre d'actes municipals*, 1936-1937, f. 127v.

El señor alcalde dió cuenta de las dificultades que atraviesa el comercio de la localidad per falta de moneda fraccionaria, que imposibilita las transacciones mercantiles. Propuso que por la corporación municipal se haga una emisión de papel moneda fraccionaria de cincuenta céntimos y una peseta, por valor de ochenta mil pesetas, con el control del Banco Hispano Colonial, sin que el Ayuntamiento pueda intervenir por ningún concepto la cuenta abierta a tal efecto en el expresado Banco.

La corporación, por unanimidad, aprobó la propuesta del alcalde.

2. Un catàleg general sobre aquestes emissions i les de la resta de poblacions catalanes: TURRÓ, ANTONI: *El paper moneda català*, Barcelona, L'Avenç, 1982.

3. Tots els llibres examinats, llevat dels de Cervera, Guissona i Ivorra, que són als arxius dels ajuntaments respectius, es troben dipositats a l'Arxiu Històric Comarcal de Cervera. Agraïm tant a la directora de l'Arxiu Històric com a les autoritats i personal municipal les atencions que ens han dispensat durant la consulta dels volums.

2

1938, maig, 14. Cervera

Un conseller municipal de Cervera proposa retirar de la circulació el paper moneda emès per l'Ajuntament cerverí.

AC. *Llibre d'actes municipals*, 1938-1940, f. 43.

En el període de prec i preguntes el conseller Fornells expressà la conveniència de canviar el paper moneda de l'Ajuntament per l'emès per l'Estat.

L'alcalde digué que el dilluns es traslladarà a Igualada un empleat municipal per tal de resoldre aquest assumpte al Banc Hispà Colonial.

Freixenet de Segarra

1

1937, febrer, 21. Freixenet de Segarra

El Consell Municipal de Freixenet de Segarra acorda l'emissió de mil tiquets d'una pesseta i mil tiquets de cinquanta cèntims.

Arxiu Històric Comarcal de Cervera, Fons Comarcal, Sant Guim de Freixenet, *Llibre d'actes municipals*, 1936- 1937, f. 58v.

Seguidament fou donat compte per l'alcalde president de la manca de canvi amb què es troba aquest districte, per quina circumstància es troben els comerços i botigues amb l'impossibilitat de tornar canvi en les contínues trasaccions que es vénen realitzant. Per a suplir aquesta deficiència no cal pensar en portar canvi de poblacions veïnes, ja que es troben amb les mateixes dificultats, fins al punt de què en diverses poblacions veïnes s'han vist obligats a confeccionar vales per valor d'una pesseta i altres per valor de cinquanta cèntims a fi de donar facilitat per les trasaccions, proposant idèntiques mides per part de l'Ajuntament d'aquest districte.

Després d'ésser discutida convenientment la proposició, els consellers, per unanimitat, varen pendre els següents acords:

1r. Emetre i confeccionar una sèrie de tiquets, que tindran de numeració del un al mil, de valor d'una peseta cada un, i altra sèrie també de numeració del un al mil, de valor cinquanta cèntims de peseta cada un.

2n. Que l'import de dits tiquets, tan bon punt es vagin posant en circulació, quedarà de resguard en la Depositaria d'aquest Ajuntament per a respondre de llur import, quin dipòsit no podrà ésser destinat a altre fi que a respondre dels tiquets esmentats.

2

1937, maig, 17. Sant Guim (Estació).

El Consell Municipal de Freixenet de Segarra acorda l'emissió de mil tiquets d'una pesseta i mil tiquets de cinquanta cèntims.

ACCC, FC, Sant Guim de Freixenet, *Llibre d'actes municipals*, 1936- 1937, f. 90v.

Acte seguit i conforme constava en l'ordre del dia, fou donat compte de la falta de moneda divisionària amb què torna a trobar-se aquesta població per haver resultat del tot insuficient l'emissió dels tiquets de una peseta i cinquanta cèntims que fou acordat en sessió del dia vint-i-un de febrer darrer, trovant-se els comerços i les botigues impossibilit[at]s de tornar canvi en les seves trassaccions comercials ni tenir manera de procurar-se'l per altres mitjans.

L'Ajuntament, després de discutida convenientment la proposició i tenint ademés en compte el bon resultat i bona acollida que el públic en general va donar a l'emissió de tiquets abans referida, es varen pendre per unanimitat els següents acords:

1r. Emetre i confeccionar una sèrie de tiquets que tindran de numeració de l'u al mil, de valor una peseta cada un, i quina sèrie quedarà resenyada amb la lletra C i data d'aquesta fecha.

2n. Emetre i confeccionar una sèrie de tiquets que tindran per numeració de l'u al mil, de valor cinquanta cèntims de peseta cada un, i quina sèrie quedarà rese[n]yada amb la lletra D i portarà la data del dia d'avui.

3r. Que l'import de dits tiquets tant bon punt es vagin possant en circulació quedarà de resguart en la Depositaria d'aquest Ajuntament per a respondre de llur import, quin dipòsit no podrà ésser destinat a altre fi que al de respondre del valor nominal dels tiquets de referència.

3

1937, agost, 2. Pineda de Segarra

El Consell Municipal de Pineda de Segarra⁴ acorda l'emissió de tres mil bitllets d'una pesseta i tres mil bitllets de cinquanta cèntims, i retirar de la circulació els tiquets que es vagin deteriorant.

AHCC, FC, Sant Guim de Freixenet. *Llibre d'actes municipals*, 1937- 1938, p. 16v.

4. El municipi de Freixenet de Segarra, per acord municipal del 10 de juny de 1937, passà a denominar-se Pineda de Segarra (AHCC, FC, Sant Guim de Freixenet, *Llibre d'actes municipals*, 1936-1937, f. 97).

Seguidament i conforme constava en l'ordre del dia, fou donat compte de què novament es troba aquesta població amb gran falta de moneda fraccionària, pel motiu de la qual es troba aquesta alcaldia impossibilitada de facilitar tiquets als comerços i particulars que els demanen, per haver-se acabat ja els que foren confeccionats en virtut de l'acord que fou pres amb data de 17 de maig darrer, com també n'hi ha una gran part d'inservibles dels que foren confeccionats en virtut de l'acord pres amb sessió del dia 21 de febrer proppassat.

L'Ajuntament, després de discutida convenientment la proposició, tenint en compte el resultat i bona acollida que per part del públic foren rebudes les dues emissions ja confeccionades, foren pressos per unanimitat els següents acords:

1r. D'encarregar a l'empresa Grafos, S.A. de Barcelona o en altra casa si el preu fos més avantatxós, tenint en compte els programes de preus i mostres rebudes de dita empresa, la confecció de tres mil bitllets d'una peseta cada un i altra sèrie de tres mil bitllets més de cinquanta cèntims de peseta cada un, o sigui en un total de 4.500 pesetes, els quals es consideren convenients per a resoldre el conf[li]cte de moneda fraccionària d'aquesta població, i retirar a l'ensem de la circulació els tiquets confeccionats anteriorment que es vagin destruint, quins bitllets podran circular per dintre d'aquest districte municipal hasta tant el govern resolgui les dificultats actualment existents per la falta de moneda divisionària.

2n. Que l'import de dits bitllets, tan bon punt es vagin posant en circulació, així com dits tiquets anteriorment confeccionats que vagin circulan, quedarà de resguard en la Depositaria d'aquest Ajuntament en compte apart amb el del presupost municipal i no podrà ésser destinat a altre fi que el de respondre en tot moment del valor nominal dels bitllets que en tot moment estiguin en circulació.

4

1938, febrer, 28. Pineda de Segarra

El Consell Municipal de Pineda de Segarra acorda delegar la sucursal de la Banca Arnús establerta a Cervera per a recollir el paper moneda emès pel municipi.

AHCC, FC, Sant Guim de Freixenet, *Llibre d'actes municipals*, 1936- 1938, p. 99.

Acte seguit fou donat compte d'un telegrama procedent de la Tresoreria d'Hisenda de Lleida, ordenant a les entitats emissores de vals i tiquets moneda que encomanin la recollida i cambi dels mateixos amb moneda del govern de la república a un establiment bancari de la població o a la més propera. Enterats els consellers presents, acorden per unanimitat de delegar a la Banca Arnús, sucursal de Cervera, per a la recollida dels bitllets emesos en aquesta població, comunicant-ho així a dita entitat bancària, així com a la Tresoreria d'Hisenda de Lleida.

5

1938, agost, 21. Pineda de Segarra

El Consell Municipal de Pineda de Segarra acorda donar un últim termini de quinze dies per efectuar el canvi del paper moneda emès pel municipi.

AHCC, FC, Sant Guim de Freixenet, *Llibre d'actes municipals*, 1937- 1938, p. 148.

Acte seguit fou donat compte de què malgrat el plaç que fou concedit en virtut d'ordre superior a què fa referència l'acord d'aquest Ajuntament de data vint-i-vuit de febrer darrer, relatiu a la recollida dels vals i paper moneda emesos pels ajuntaments, es trova aquesta alcaldia que no li ha estat presentada per a canviar amb moneda de l'estat una part dels bitllets emesos, essent proposada la conveniència de donar un nou i últim plaç per a què puguin ésser canviats i declarat anul·lats tots els que no presentin a canviar-se. Discutit convenientment l'afer i a l'objecte de què els tenedors de vals d'aquest Ajuntament no puguin considerar-se defraudats, s'acorda de donar un darrer termini de quinze dies per a la presentació i canvi de tiquets i paper moneda, publicant lo plaç concedit per edictes i bans, i publicat ademés en el Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya, declarant nuls i sense valor els que no es presentin dintre dels dies assenyalats.

6

1938, setembre, 24. Pineda de Segarra

El Consell Municipal de Pineda de Segarra aprova la liquidació del paper moneda emès pel municipi.

AHCC, FC, Sant Guim de Freixenet, *Llibre d'actes municipals*, 1937- 1938, p. 165.

Fou posada, seguidament, a la consideració de l'Ajuntament la liquidació feta pel dipositari de l'Ajuntament en Lluís Losantos Vilaseca amb data 24 d'aquest mes, relativa al paper moneda posada en circulació per aquesta alcaldia per tal de resoldre la manca de moneda fraccionària, segons acords de data 22 (*sic*) de febrer, 17 de maig i 2 d'agost de 1937, tota vegada està acabat amb excés el darrer plaç que fou donat al públic per tal de canviar-lo amb moneda del govern de l'Estat en la sessió del dia 21 d'agost darrer, publicat per edictes fixats en els llocs de costum i inserit ademés al Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya nº 242, corresponent al dia 30 d'agost darrer, posant també sobre la taula els bitllets recollits degudament catalogats.

Resultant de dita liquidació que, abonades les despeses de confecció de la darrera emissió que sume 429 pesetes, segons factura de l'impremta Grafos de Barcelona, resulta un benefici de 2.607,50 pesetes i concòrda les dades de les emissions emeses i nombre de bitllets recollits, l'Ajuntament, per unanimitat, va acordar

prestar-li aprovació, acordant a l'ensens d'ingresar a la caixa municipal, en el capítol 5è., article 3r., del presupost ordinari d'ingresos, les 2.607,50 pesetes sobrants.

Guissona

1

1937, febrer, 15. Guissona

El Consell Municipal de Guissona acorda l'emissió de paper moneda d'una pesseta.

Ajuntament de Guissona, *Llibre d'actes municipals*, 1936-1938, f. 57.

El conseller Jordana proposà es faci una emissió de paper moneda local del valor d'una pesseta per a facilitar el canvi. Aprovat.

2

1937, juny, 1. Guissona

El Consell Municipal de Guissona acorda l'emissió de cinc mil bitllets d'una pesseta i cinc mil bitllets de cinquanta cèntims, i retirar de la circulació, en un termini de tres mesos, els tres mil bitllets d'una pesseta emesos anteriorment.

AG, *Llibre d'actes municipals*, 1936-1938, f. 68.

El conseller Josep Jordana proposà que es faci una nova emissió de certificats representatius de moneda per facilitar el canvi, puix que la feta per evitar les moltes perturbacions que ocasionava la falta de moneda divisionària i que merescué l'aprovació del Consell Municipal en data del quinze de febrer últim resulta insuficient, continuant a diari produint-se dificultats en les transaccions, de tal manera que-s fa necessari un altra emissió a fi de donar totes les facilitats al públic en les compres i vendes, per lo que proposà al Consell fer una nova emissió de cinc mil certificats de una pesseta i cinc mil de cinquanta cèntims de ídem, resultant un total d'emissió de set mil cinc-centes pessetes, per a ús exclusivament de Guissona.

Amb els certificats de la nova emissió a realitzar-se, s'amortitzaran les tres mil de una pesseta que estan avui en circulació, concedint al efecte un plaç de tres mesos per a poder efectuar el canvi dels nous amb els que actualment circulen.

Enterament d'acord tots els consellers, quedà la proposició aprovada per unanimitat, remarcan la necessitat de què es realitzi quan abans a fi de donar les facilitats necessàries als canvis i facultant al conseller de finances per a què la posi a la pràctica lo més prompte possible, fent a l'efecte un dipòsit al Banc Hispano Colonial de set mil cinc-centes pessetes per garantir dita emissió i concedint el plaç de tres mesos pel cas d'amortització.

3

1937, juliol, 19. Guissona

El Consell Municipal de Guissona acorda adherir-se a la proposta feta per l'Ajuntament de Lleida de sol·licitar a la Generalitat que realitzi una emissió de moneda fraccionària.

AG, *Llibre d'actes municipals*, 1936-1938, f. 73.

Es donà lectura a un comunicat de l'Ajuntament de Lleida en què demana el concurs dels pobles de les comarques de Lleida per adreçar-se al conseller de finances de la Generalitat per a què dit organisme fassi una emissió de moneda fraccionària que resolgui en caràcter general aquest problema. S'acorda adherir-se a dita petició, adreçant instància a la Conselleria de Finances de la Generalitat.

4

1937, agost, 2. Guissona

El Consell Municipal de Guissona acorda l'emissió de paper moneda de vint-i-cinc cèntims, cinquanta cèntims i una pesseta.

AG, *Llibre d'actes municipals*, 1936-1938, f. 78v.

El conseller Sanmartí proposà que a requeriment d'alguns industrials s'ampliï l'emissió de moneda fraccionària, fent paper per valor de 0,25 pessetes, 0,50 pessetes i 1 pesseta, acordant-se per unanimitat fer-ho així.

5

1937, setembre, 15. Guissona

El Consell Municipal de Guissona acorda la tramesa a la Comissaria General de Museus de la Generalitat de dos exemplars de cada un dels signes monetaris emesos.

AG, *Llibre d'actes municipals*, 1936-1938, f. 83.

El secretari donà lectura a la correspondència rebuda, comença[n]t per una circular de la Comissaria General de Museus de la Generalitat, en la que sol·licita l'hi siguin tramesos exemplars dels signes monetaris emesos en aquest poble pel municipi. S'acordà trametre a la Comissaria General de Museus dos exemplars de cada tipus de paper moneda emitit.

Paper moneda emès pels Ajuntaments de Cervera i Guissona

6

1939, gener, 22. Guissona

L'antic secretari de l'Ajuntament de Guissona lliura diversa documentació, entre ella la relacionada amb les emissions de paper moneda, al secretari interí.

AG, Llibre d'actes municipals, 1939, full solter.

En la casa de la villa de Guissona a veintidós de enero de mil novecientos treinta y nueve, el secretario saliente por disposición del auditor de guerra, José

Bertrán Abreu, hace entrega al secretario interino Anacleto Armengol Cava, nombrado por el mencionado auditor, de toda la documentación de la secretaría, archivo y demás [...].

Un recibo de entrega del Banco Hispano Colonial de ésta, por pesetas doce mil quinientas en garantía de la moneda fraccionaria.

Dos documentos que hacen referencia al depósito constituido en el Banco Hispano Colonial para la circulación de la moneda fraccionaria puesta en curso en esta villa.

La Manresana

1

1938, juliol, 31. La Manresana

El Consell Municipal de la Manresana és assabentat del pagament d'una factura corresponent a la recollida de paper moneda.

Arxiu Històric Comarcal de Cervera, Fons Comarcal, La Manresana i Sant Ramon, *Llibre d'actes municipals*, 1938-1940, f. 2v.

Són discutides les següents factures: [...]. Recollida de paper moneda 766 ptes.

Tarroja de Segarra

1

1937, febrer, 20. Tarroja de Segarra

El Consell Municipal de Tarroja de Segarra acorda l'emissió de mil tiquets d'una pesseta

Arxiu Històric Comarcal de Cervera, Fons Comarcal, Tarroja, *Llibre d'actes municipals*, 1935-1946, f. 21.

Inmediatament manifestà l'alcalde que, trobant-se la població amb dificultats per canvis de moneda degut a la escassetat que de ella circula, proposava a la corporació una moneda especial solament de pesseta per facilitar canvi solsament pel interior de la població.

Després de breu discussió, s'acordà per unanimitat autoritzar a l'alcalde president la confecció de mil tiquets de pesetas de cartolina per poder facilitar canvi per moneda dins de la població.

2

1937, desembre, 6. Tarroja de Segarra

El Consell Municipal de Tarroja de Segarra acorda la renovació del paper moneda per una altra emissió.

AHCC, FC, Tarroja, *Llibre d'actes municipals*, 1935-1946, f. 38.

Després de breu discussió se va pendre els següents acords: [...]. 5è. Que se renovin els tiquets paper moneda per altra edició.